

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Turun kaupungilta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 74/2026).

Kotoutumista ja kielitaitoa edistävien koulutusten uudistaminen

Turun kaupunki suhtautui esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan kriittisesti perusopetuksen alkuvaiheen rajaamiseen alle 30-vuotiaille asiakkaille. Rajaus olisi heikentänyt merkittävästi ikärajan piiriin kuulumattomien, heikon koulutustaustan omaavien mahdollisuuksia osallistua opiskelu- ja muita valmiuksia tukevaan koulutukseen. Vaikka ikärajan nostamista 40 vuoteen voidaan pitää tervetulleena muutoksena, Turun kaupungin näkemyksen mukaan heikon peruskoulutuksen omaavan kotoutuja tulisi voida suorittaa aikuisten perusopetuksessa sekä lukutaitovaiheen että alkuvaiheen opinnot iästään riippumatta.

Mikäli ikäraja päädytään säilyttämään lopullisessa säädöstekstissä, kunnille tulee taata riittävä siirtymäaika nykyisten palvelujen kehittämiseen ja uusien järjestämiseen. Siirtymäajan puitteissa kotoutujien perusopetus tulee voida aloittaa kotoutujan iästä huolimatta, jotta kunnat saavat riittävästi aikaa järjestää palveluita uudelle kohderyhmälle.

Lukutaitokoulutusta esitetään palautettavaksi osaksi työvoimakoulutusta. Uudistuksen vaikutuksia on ikärajamuutosten jälkeen edelleen vaikea arvioida. Positiivisena voidaan kuitenkin pitää kuntien nykyistä joustavampia mahdollisuuksia vaikuttaa ryhmien järjestämiseen sekä parempaa mahdollisuutta suunnitella koulutusten sisältöjä asiakkaiden tarpeiden mukaan. Joka tapauksessa on selvää, että uudistuksen myötä työvoimaviranomaisen vastuulle tulee aiempaa merkittävästi suurempi määrä asiakkaita, joille tulee tarjota näille soveltuvia palveluja. Turun kaupunki pitää ensiarvoisen tärkeänä, että asiakasmäärän kasvu sekä kotoutumiskoulutusten hankintaan ja hallinnointiin liittyvät kustannukset korvataan kunnille täysimääräisesti. Myös koulutusten laadun varmistamisen mahdollisuuksiin tulee kiinnittää huomiota.

Turun kaupunki kannattaa esityksen tavoitteena olevaa työelämälähtöisyyttä ja pitää työtä keskeisenä kotoutumista edistävänä tekijänä. Kaupunki toteaa, että parhaimmillaan rahoituksen kokoaminen yhteen kanavaan mahdollistaa

kokonaisvaltaisen hankintakokonaisuuden, jossa eri ryhmien palvelutarpeet on tunnistettu ja niihin pystytään vastaamaan. Onnistuakseen tämä kuitenkin vaatii toimivaa ohjaustyötä, jonka vaatimat resurssit tulee huomioida rahoituksessa.

Kotoutumisen tavoitteet ja velvoittavuus

Turun kaupunki katsoo, että nykyistä palvelurakennetta on työnhakija-asiakkaiden osalta velvoittavuuden näkökulmasta säädelty jo riittävällä tasolla työvoimapalvelujen järjestämislailla. Työvoiman ulkopuolella olevien asiakkaiden tilanteeseen vaikuttaa olennaisesti mm. tulossa oleva rajausta kotihoidon tukeen. Esityksessä ei edelleenkään kattavasti selvennetä, miten tavoin velvoittavuus tullaan huomioimaan työvoiman ulkopuolisten osalta.

Lähtökohtaisesti kotoutumisen tavoitteena on edistää asiakkaan omaa toimijuutta ja nykyisten palveluiden tavoitteena on turvata asiakkaalle riittävät taidot ja tiedot toimia yhteiskunnassa. Kielen oppimisen ja työn yhdistäminen on tavoiteltavaa, mutta käytännössä työvoimaviranomaisella ei ole edellytyksiä vaikuttaa työnantajien mahdollisuuksiin tarjota soveltuvia tapoja työelämässä kotoutumiseen.

Turun kaupunki katsoo, että velvoittavuus ja oman vastuun korostaminen eivät välttämättä poista erityisesti alkuvaiheen kattavien ja vaikuttavien kotoutumispalvelujen saatavuuden tarvetta tai kotoutujan tarvetta päästä nopeasti kielikoulutuksen piiriin. Velvoittavuus ja oman vastuun korostaminen eivät saa muodostua esteeksi palveluiden saavutettavuudelle.

Turun kaupunki pitää palveluntuottajien palkitsemista opiskelijan työllistymisestä tai koulutuspaikan saamisesta kannatettavana. Palkitsemisen yhteydessä on kuitenkin huomattava, että palveluntuottajan osuutta saavutetuista tuloksista on käytännössä vaikea määrittää. Tietyn kielitaitotason saavuttamisesta palkitseminen puolestaan edellyttää taitotasojen luotettavaa määrittämistä. Tulospäätöksistä on lisäksi vaikea yhteismitallisesti mitata. Lisäksi myös huomioida opiskelijoiden heterogeenisyyden ja lähtökohtien erilaisuuden vaikutus saavutettuihin oppimistuloksiin. Turun kaupunki toivoo edelleen näiden riskien ja muuttujien huomioimista tulosmittaristoa määriteltäessä.

Rahoitussäästöt

Turun kaupunki pitää esityksen sisältämien säästöjen kokonaisvaikutusta kuntatalouteen edelleen vaikeana arvioida. Haluamme kuitenkin kiinnittää

huomiota siihen, että laskennallisten korvausten siirtyminen peruspalvelujen valtionosuuksiin pakottaa kunnat yhä tarkemmin tarkastelemaan valtionosuuksien riittävyyttä eri palvelukokonaisuuksien tarpeisiin. Rahoituksen selkeyttäminen ja sen läpinäkyvyyden lisääminen ovat tärkeitä toimia kauaskantoisen suunnittelun ja kehitystyön mahdollistamiseksi.

Kotoutumista edistävän monialaisen yhteistyön järjestämiseen myönnetyn valtionosuuden poistaminen sisältää riskejä haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden yhä voimakkaampaan eriytymiseen. Käytännössä asiakkaita tulee edelleen palvella asiakkaan palvelutarpeen perusteella, joka tietyissä tilanteissa vaatii monialaista yhteistyötä. Monialaisen palvelun tarpeessa olevat ovat jo lähtökohtaisesti haavoittuvassa asemassa ja riskinä voi olla ryhmän eriytymiskehityksen voimistuminen.

Vastaanottoon varautumisen kustannuksista luopuminen vaikuttaa väistämättä kuntien mahdollisuuksiin ottaa vastaan kiintiöpakolaisia. Erityisesti tämä tulee näkymään pienissä ruotsin- ja kaksikielisissä kunnissa, joihin kiintiöpakolaisia tullaan jatkossa ohjaamaan. Kiintiöpakolaisten vastaanotto on keskeinen yhteiskuntavastuun kysymys.

Esitys sisältää laskennallisen kuntakorvauksen alentamisen 100 eurolla/vuosi 18 vuotta täyttäneiden osalta. Vähennystä perustellaan alkuvaiheen palveluprosessin sujuvoittamisella eli kotoutumissuunnitelman laatimisella osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Turun kaupunki totesi jo esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan, että kyseinen toimintatapa on jo tosiasiallisesti normaali palvelukäytäntö. Muutos ei siis käytännössä tule vähentämään asiakastyöhön käytettävää aikaa tai siihen tarvittavia henkilö- ja muita resursseja.

Turun kaupunki huomauttaa, että kuluvalle hallituskaudella kotoutumisen edistämiseen liittyvää rahoitusta on vähennetty useilla eri muutoksilla. Yhdessä nämä muutokset ovat muodostaneet merkittäviä leikkauksia. Kotoutumisen edistämiseen kohdistetut leikkaukset osuvat erityisesti suuriin kaupunkeihin, joissa on paljon kotoutumispalvelujen asiakkaita. Turun kaupunki nostaa esiin, että yhteiskunnan taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys sekä turvallisuuden kannalta on olennaista, että kunnilla on edellytys järjestää vaikuttavia kotoutumisen edistämisen palveluja ilman, että tämä tapahtuu kuntien omalla kustannuksella.

Muita huomioita

Turun kaupunki totesi jo esitysluonnosta koskevassa lausunnossaan, että sen yleiset tavoitteet kotoutumisen edistämisen nopeutumisesta, tehostumisesta

Pipa Turvanen
Työllisyysaluejohtaja
Turun kaupunki
22.5.2026

ja työelämälähtöisyydestä ovat kannatettavia. Kaupunki haluaa kuitenkin edelleen kiinnittää huomiota siihen, että soveltuvat ja riittävät palvelut näiden tavoitteiden edistämiseksi vaativat riittävän rahoituspohjan. Kaikkien toteutuneiden ja vireillä olevien kotoutumiseen liittyvien lakiuudistusten kokonaisvaikutukset tulisi pystyä kunnan näkökulmasta huomioimaan kokonaisuutena. Kuntien vastuulle tulevat uudet lakisääteiset tehtävät vaativat varautumista ja suunnittelua, johon tulisi voida varata riittävästi aikaa.

Kotoutumisen kokonaisvastuun siirtäminen kunnille on ollut merkittävä muutos. Lisämuutokset, niiden mukana tulevat lisätehtävät sekä kotoutumispalvelujen rahoituksen leikkaukset asettavat kunnat haastavaan asemaan. Haasteet näkyvät selkeästi etenkin laajoilla työllisyysalueilla, joissa vastuukunnan tehtävänä on turvata ja taata riittävä ja soveltuva koulutustarjonta huomioiden koko työllisyysalueen tarpeet. Palveluiden hankinnalle ja suunnittelulle tulee varata riittävästi aikaa ja resursseja.

Maan sisäisen muuttoliikkeen tavoin Suomeen kohdistuva maahanmuutto kohdistuu kasvaviin kaupunkeihin. Turku kasvaa tällä hetkellä suomalaisista kaupungeista väkilukuunsa suhteutettuna nopeimmin. Kunnan elinvoiman ja väestökehityksen näkökulmasta onnistunut kotoutuminen mahdollistaa myös alueen osaavan työvoiman saatavuuden paranemisen. Kunnan tulee näin pystyä tarjoamaan riittävät ja soveltuvat koulutuspolut erilaisille kotoutujille, huomioiden mahdollisuudet osaamisen kehittämiseksi ja täydentämiseksi kohti työelämää.

Turun kaupunki totesi lakiesitysluonnosta koskevassa lausunnossaan siinä esitettyjen muutosten kotoutumisen edistämiseen ja kielitaitoa edistäviin koulutuksiin rikkovan maahanmuuttaneiden perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista, vedoten perustuslain 6§ kirjaukseen ”Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella”).

Esitysluonnokseen tehdyt vähäiset muutokset eivät muuta tilannetta. Turun kaupunki on edelleen huolissaan muutoksista, jotka voivat johtaa yhä syvenevään eriarvoistumisen ja eriytymisen kehitykseen paitsi Turussa ja muissa suurissa kaupungeissa, myös Suomessa laajemmin. Kuluneella hallituskaudella kotoutumisen edistämisen edellytyksiä on heikennetty toistuvasti, mikä vaikeuttaa kuntien mahdollisuuksia edistää onnistunutta kotoutumista. Turun kaupunki toistaa näkemyksensä siitä, että kotoutumiseen kohdistuvia muutoksia tulisi tarkastella kokonaisuutena, jotta

Pipa Turvanen
Työllisyysaluejohtaja
Turun kaupunki
22.5.2026

voidaan muodostaa kattava kuva niiden vaikutuksista kuntien resursseihin, palvelujen asiakkaisiin, perusoikeuksien toteutumiseen, yhteiskunnan taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyys- sekä turvallisuuteen. Samalla voidaan varmistua siitä, että Suomi on kansallisella tasolla varautunut yllättäviin tilanteisiin, joissa esimerkiksi turvapaikanhakijoita tulee maahan lyhyessä ajassa suuria määriä. Kunnille on taattava kotoutumistehtävänsä riittävä rahoitus, jotta ne pystyvät vastaamaan sen edellyttämiin muuttuviin palvelutarpeisiin joustavasti ja ripeästi.